

NETTIRIKOSTEN POHDINTAA

www.poliisi.fi/nettipoliisi

Tekstin rakenne vaihtelee jonkin verran eri aihekokonaisuuksien välillä.

Värien selitykset:

Vihreä: tunnusmerkistö täyttyy yleensä aina

Keltainen: tunnusmerkistö voi täytyä

Punainen: tunnusmerkistö ei yleensä täyty

1. Netin yksityisyydensuojaan liittyviä tapauksia ja niihin liittyviä rikosnimikkeitä:

1.1. Yleistä:

Netti-identiteetti näyttölee yhä tärkeämpää roolia jokapäiväisessä elämässä ja sosiaalinen media on mahdollistanut täysin uusia tapoja tehdä ihmisen yksityisyyttä loukkaavia rikoksia. Jokaisen itsemääräämisoikeus turvataan perustuslaissa, mutta käytännössä tämä ei toteudu nykyisen lainsäädännön ja netin globaalien luonteen takia. Lainsäädännön loogisuus on paperiajalta ja sen myötä viranomaisilla on ongelmia vääntää ja venyttää lakeja sosiaaliseen mediaan sopivaksi.

Ohessa on listattu erilaisia tapauksia, joita virtuaalinen lähipoliisiryhmä on kohdannut työssään. Jokaisessa kohdassa on pieni yleistys siitä miten teko ilmenee ja sen jälkeen on otettu kantaa minkä rikoksen tunnusmerkistöjä kyseinen teko mahdollisesti täyttäisi. Rikosnimikkeet ovat lisäksi maalattu kolmella eri värillä sen mukaan, kuinka usein ja hyvin ne soveltuvat kyseiseen tapaukseen.

1.2. ”Feikkiprofiili” eli identiteettivarkaus

Yleistä:

Poliisilla ei ole olemassa tarkkaa ohjeistusta, miten kyseisiä tapauksia tutkitaan. Koska identiteettivarkaus ei ole tällä hetkellä kriminalisoitu ja teot ovat hyvin erityyppisiä, on poliisilla melko mahdoton tehtävä ratkoa joka tapauksessa erillisiä rikosnimikkeitä yhtenevällä linjalla. *Etenkin kun kaikille identiteettivarkauksille ei löydy tällä hetkellä sopivaa rikosnimikettä.* Asiaa voisi verrata löyhästi varkausrikokseen, jossa itse varkausnimike puuttuu ja poliisin pitää valita kätkemisrikoksen, kavalluksen, hallinnan loukkaamisen ja luvattoman käytön väliltä. Tällä hetkellä sisäasiainministeriössä on käynnissä identiteettiohjelma, jossa pohditaan identiteettivarkauden kriminalisoinnin tarvetta.

Yleisimmät nimikkeet, jolla poliisi tutkii identiteettivarkauksia, ovat kunnianloukkaus ja yksityiselämää loukkaava tiedon levittäminen. Joukossa on myös tapauksia, jotka eivät täytä kummankaan teon tunnusmerkistöä, etenkin yksityiselämää loukkaavan tiedon levittämistä. Asiaan ei saada selkeää linjausta tuomioistuimesta, koska hyvin yleinen tapa on, että syyttäjät rajoittaa tapaukset heti esitutkinnan alkumetreillä.

Rikosnimikkeet:

Kunnianloukkaus: Tunnusmerkistö ei täyty pelkästään tekemällä profiili jostakin toisesta olemassa olevasta henkilöstä. Tulee kyseeseen silloin kun profiilia käytetään tai esitetään halventavasti tai jaetaan valheellista tietoa profiilin kautta. Oleellista on siis se mitä profiililla tehdään, eikä itse profiilin tekeminen (esimerkiksi laitton uhkaus profiilin avulla). Rangaistavan teon suorittaa kuitenkin pääsääntöisesti vain ”feikkiprofiiliin” kirjoittava henkilö. Jos profiili on tehty sitä varten, että muita henkilöitä pyydetään ivaamaan ja halventamaan profiilissa esiintyvää henkilöä, voidaan myös profiilin tekijä tuomita osallisena tai avunannosta. Teon täytyminen vaatii tahallisuutta.

Tekijänoikeusrikos tai -rikkomus: Tunnusmerkistö voi täytyä jos profiilissa käytetään luvatta jonkun muun ottamaa kuvaa ja teko on tehty tahallaan tai törkeästä huolimattomuudesta. Usein kuva on jonkun toisen henkilön profiilista kopioitu. Asianomistaja on kuitenkin se, kuka kuvan on ottanut, eikä välttämättä kuvassa esiintyvä. Kuva voi olla myös otettu satunnaisesti ulkomaalaisesta palvelusta otettu kuva tai olla joku piirretty kuva, jolloin asianomistajaa ei ole tai sitä on melko mahdoton selvittää. Koska kyseessä on asianomistajarikos, jää juttu tämän nimikkeen osalta selvittämättä näissä tapauksissa. Tekijänoikeusrikosta teko ei täytä vähäisyyden takia. Poliisi ei juuri tutki tämän nimikkeen nojalla tapauksia.

Henkilörekisteririkos tai -rikkomus: Tästä rikosnimikkeestä ei ole olemassa ennakkotapauksia, eikä poliisi tutki juttuja tällä nimikkeellä. On myös epäselvää, voidaanko yhteisöpalveluja (esim. Facebook ja IRC-Galleria) pitää henkilörekistereinä, koska henkilöllisyyksiä ei oikeasti varmenneta. Tosin esimerkiksi IRC-Galleria pitää itseään henkilörekisterinä ja heillä on tehtynä henkilötietolain mukainen rekisteriseloste. Lähempänä on luultavasti tulkinta, että yhteisöpalvelut ovat henkilörekistereitä. Rikoksen tunnusmerkistön täyttymiseksi teon tulee vaarantaa rekisteröidyn yksityisyyden suojaa tai hänen oikeuksiaan. Jos profiilissa esiintyvää henkilö ei voida selkeästi yhdistää joksikin olemassa olevaksi henkilöksi (sekoitetut tiedot: kuva, nimi ja muut henkilötiedot), ei tunnusmerkistö täyty. Jos teon tunnusmerkistö täytyy, on kyseessä luultavasti enemmän henkilörekisteririkkomus. Henkilörekisteririkos ei luultavasti täyty, koska tieto ei yleensä ole kaapattu virallisesta henkilörekisteristä ja tekoa on pidettävä muutenkin vähäisenä. Mitä vaikuttaa se, että rekisteri sijaitsee ulkomailla?

Yksityiselämä loukkaava tiedon levittäminen: Jos profiilin kuva tai muut tiedot sisältää arkaluontoista materiaalia (avioero, sairaudet, sukupuolielämä ja muut intiimit asiat), voi tunnusmerkistö täytyä. Pelkkä kaapattu kuva ja nimi eivät ole vielä tällaista arkaluontoista tietoa. Profiilin täytyy olla myös aina lukuisten ihmisten saatavilla netissä. Tämä rikosnimike tulee kyseeseen todella harvoin, vaikka sillä nimikkeellä poliisi on tutkinut juttuja jonkun verran. Ei tosin tuomioistuimeen asti. Julkkiksilla, poliitikoilla ja vastaavilla suoja on heikompi.

1.3. Toiselle kuuluvaa sähköpostiosoitetta tai käyttäjätunnusta käytetty luvatta (myös identiteettivarkaus):

Yleistä:

Asiasta ilmoitetaan yleensä poliisille tapauksissa, joissa ex-kumppani tekee kiusaa kaapatun profiilin kautta tai urkkii tietoja hänen elämästään sähköpostin tai profiilien kautta. Nuorten osalta on tyypillistä, että tapaukset liittyvät entisten ystävien riitoihin, joissa aikaisemmin kaveruuden osoittamiseksi on annettu toiselle tunnussanoja luvallisesti käyttöön. Silloin tällöin tunnukset on saatu käyttöön keyloggerin tai muun haitta- tai kalasteluohjelman kautta.

Rikosnimikkeet:

Tietomurto: Tulee kyseeseen, jos tunnukset on saatu laittomin keinoin esim. haittaohjelman tai selän takaa kurkistelun kautta. Jos tunnukset saatu kaverilta

luvallisesti (joka on nuorien keskuudessa yleistä), ei tekemuoto täyty. Tietomurto väistyy tapauksissa, joissa täyttyy joku muu rikos, jonka maksimi on vähintään vuosi vankeutta.

Viestintäsalaisuuden loukkaus: Täyttyy jokaisen palvelun kohdalla, joka pitää sisällään luottamuksellisia viestejä, jotka eivät ole netissä yleisesti nähtävissä. Näistä esimerkkeinä Facebookin inboxiin tulleet viestit, IRC-Gallerian ja vastaavien yhteisöpalveluiden kautta lähetetyt yksityisviestit. Jos on antanut tunnukset ja salasanan toiselle, ei teko yleensä täyty. Oleellista ei ole se, onko tekijä lukenut viestejä, vaan se, että hänellä on ollut mahdollisuus päästä niihin käsiksi. Jos käyttäjällä ei ole palvelussa yhtään viestiä, teko ei täyty. Viesti täyttyy siis olla tallennettuna tai välitettävänä.

Kunnianloukkaus, laitton uhkaus, yksityiselämää loukkaava tiedon levittäminen jne: Voivat tulla kyseeseen jos tekijä käyttää tunnusta rikoksen tunnusmerkistön edellyttämällä tavalla esimerkiksi nimittelemällä tai uhkailemalla toisia käyttäjiä. Pelkkä toisen profiilissa käynti tai asiallinen kirjoittelu ei täytä näitä nimikkeitä.

Tietoliikenteen häirintä: Jos tekijä poistaa viestejä, joita asianomistaja ei ole ehtinyt saamaan tietoonsa palvelun kautta, tunnusmerkistö täyttyy. Ei ole väliä, onko kyseessä yksityisviesti tai yleisellä kirjoitettu.

Luvaton käyttö: Kyseinen tunnusmerkistö ei välttämättä suoraan täyty käyttäjätunnuksen haltijan osalta, koska tapauksessa ei käytetä hänen konetta tai laitetta (tietokoneaika). Lain hengen mukaan sivuston ylläpitäjä on asiassa asianomistaja, koska tekijä käyttää heidän palvelimellaan sijaitsevaa tietokoneaika. Tästä on toisenlaisia käytännön esimerkkejä, joissa teko on mennyt läpi käräjäoikeudessa luvattomana käyttönä, koska esim Facebook -profiilin haltijan oletetaan omaavan juuri tuon profiilin tietokoneaika itsellään. Tästä tosin tulee johtopäätöksenä se, että kaikkia ilmaisia ja mahdollisia netin käyttäjätunnuksia käyttäessä syyllistyisi luvattomaan käyttöön palvelusta riippumatta. Luvaton käyttö kun ei tarvitse taloudellista hyötyä tunnusmerkistön täyttymiseksi.

1.4. Deitti-ilmoitus nettiin kiusaamismielessä (myös identiteettivarkaus):

Yleistä:

Tulee poliisin tietoon yleensä tapauksissa, joissa ex-kumppani tekee kiusaa toiselle osapuolelle tai nuoret pilailevat jonkun kustannuksella laittamalla esimerkiksi homoseuraa hakevasta ilmoituksen.

Rikosnimikkeet:

Kunnianloukkaus: kiusaamismielessä tehty deitti-ilmoitus on aina lähtökohtaisesti kunnianloukkaus.

Yksityiselämää loukkaava tiedon levittäminen: tulee kysymykseen kunnianloukkauksen lisäksi, jos ilmoituksessa annetaan arkaluontoista henkilökohtaista tietoa tai ilmoituksessa mukana esimerkiksi muokkaamaton alastonkuva.

Henkilörekisteririkos tai -rikkomus: tekoja ei tutkita poliisissa tällä nimikkeellä, vaikka tunnusmerkistö voisi hyvinkin täytyä. Jos yhteisöpalveluja, kuten IRC-Galleria, pidetään henkilörekistereinä, täyttyy edellytykset selkeämmin deittailmoitusten kohdalla, koska mukana on useasti henkilöä yksilöivää tietoa, joka voi olla myös arkaluontoista. Rikoksen tunnusmerkistön täyttymiseksi teon tulee vaarantaa rekisteröidyn yksityisyyden suojaa tai hänen oikeuksiaan. Jos profiilissa esiintyvää henkilö ei voida selkeästi yhdistää joksikin olemassa olevaksi henkilöksi (sekoitetut: kuva, nimi ja muut henkilötiedot), ei tunnusmerkistö täyty. Jos teon tunnusmerkistö täyttyy, on kyseessä luultavasti ennemmin henkilörekisteririkkomus. Henkilörekisteririkos ei luultavasti täyty, koska tieto ei yleensä ole otettu virallisesta henkilörekisteristä ja tekoa on pidettävä muutenkin vähäisenä. Mitä vaikuttaa se, että rekisteri sijaitsee ulkomailla?

1.5. Muita identiteettivarkauksien muotoja:

Yleistä:

Yleisin tekemuoto on kiusaamistarkoituksessa tehty profiili. On myös olemassa tekemuotoja, jotka eivät välttämättä täytä minkään rikoksen tunnusmerkistöä. Profiili voidaan tehdä esimerkiksi jonkun vaikutusvaltaisen tai tärkeässä asemassa olevan henkilön tiedoilla ja tällä profiililla yritetään urkkia tekijälle tärkeää tietoa.

Esimerkkinä tapauksesta toimii profiili joka oli luotu Facebookiin Interpolin pääsihteerin nimissä. Profiililla yritettiin onkia tietoja käynnissä olevasta operaatiosta. Tekemuotoa voi käyttää arkipäiväisimmissäkin asioissa, koska sähköpostin lähettäminen on etenkin nuorten osalta siirtynyt lähinnä erilaisiin yhteisöpalvelujen viestinlähettämispalveluihin.

Jotkut nuoret tytöt ovat huomanneet, että sosiaalisen median identiteettivarkauksilla voi myös tienata. Kaksi tyttöä oli kopioinut kauniin suomalaisen naisen kuvia ja olivat tehneet hänen nimen suuntaisella nimimerkillä tilin Messengeriin. Tytöt keskustelivat mesessä miesten kanssa ja lupasivat tulla kylään seksuaalisesti vapaamielisenä. No, miehethän lähettivät mieluusti bussirahaa ”naiselle”, mutta yllättäen naista ei tapaamiselle kuulunut.

Profiili voidaan tehdä joskus ilman sen kummempaa tarkoitusta, kuten vain palvelun kokeiluun. Tätä varten tekijä on yleensä ottanut kuvan satunnaisesti jostain päin nettiä ja luonut profiilin tekaistulla nimellä. Tosin näistäkin on erilaisia variaatioita. Nimi tai kuvan henkilö voi olla oikea henkilö, mutta on vaikea selvittää millä asteella kyseinen teko vaarantaa henkilön kenen nimeä tai kuvaa käytetään palvelussa. Esimerkiksi kunnianloukkaus vaatii tahallisuutta, joten näissä tapauksissa sitä on vaikea näyttää toteen.

Valheellista identiteettiä voidaan käyttää myös seksuaalirikoksen valmisteluun. Asiaa on käsitelty groomingiin liittyvän mietinnön yhteydessä. Ei ole ollenkaan tavatonta, että seksuaalirikoksen toteuttamista varten tehdään feikkiprofiili joko olemassa olevan tai tekaistujen tietojen perusteella. Tekotapa on varmuudella yleisempää seksuaalirikoksen valmisteluna kuin esimerkiksi teon toteutumisesta mietinnössä esitetyt hotellin varaaminen tai pitkän ajomatkan ajaminen tapaamista varten.

Jos profiili luodaan toisen tiedoilla vain sitä tarkoitusta varten, että ilmaistaan arkaluontoisia mielipiteitä, on vaikea määrittää mihin rikokseen tekijä syyllistyy. Tekijänoikeusrikkomus ja henkilörekisteririkkomus voivat toki täytyä, mutta pelkkä arkaluontoisten mielipiteiden esittäminen

ei välttämättä täytä kunnianloukkauksen tunnusmerkistöä. Sekavuutta aiheuttavat sekalaiset käyttäjätiedot, joita voi olla vaikea yhdistää pelkästään yhteen henkilöön.

Julkiksista tehdyt ”huvitteluprofiilit” ovat yleisiä sosiaalisessa mediassa ja niitä löytyy eri henkilöistä useita kappaleita. Osaa yritetään käyttää aktiivisesti, kun taas osassa kyse on vain hetken mielijohdeesta. Profiileja voidaan tehdä myös jostain tutusta ihmisestä tai tahosta vitsailumielessä, ilman sen kummempaa vahingoittamis- tai loukkaamistarkoitusta. Julkkisten ja vastaavien suoja on myös ”kevyempi” näissä tapauksissa.

Yhteenveto sosiaalisen median identiteettivarkauksista:

Kuva:

- itse otettu toisesta henkilöstä, jolloin oikeus käyttää kuvaa
- netistä kopioitu kuva ja kuvan oikeudet kuvassa esiintyvällä
- netistä kopioitu kuva, jossa ei kuvan oikeuksista tai kuvatusta ole saatavissa tietoja
- netistä otettu kuva, johon kuvassa olevalla ei ole oikeuksia ja kuvan ottaja on tuntematon
- sarjakuvahahmo tai muu kuva, jossa ei tekijänoikeuksia

Nimi:

- toisen henkilön nimellä esiintyminen
- keksityllä nimellä esiintyminen
- nimimerkki tai muu merkkijono

Muut tiedot:

- yksilöivät henkilötiedot osoite, koulutus, työpaikka
- sisarusien ja läheisten ilmoittaminen
- uskonto, poliittinen ja seksuaalinen suuntautuminen jne.

Käyttötarkoitukset:

- toisen loukkaamiseen ja kiusaamiseen tarkoitettu profiili
- oman identiteettinsä salaaminen mielipiteen ilmaisemiseksi
- oman identiteettinsä muuttaminen seksuaalirikosta varten
- taloudellista hyötyä tavoittelevassa mielessä tehty profiili
- tiedonhankintaa varten tehty profiili
- julkiksista tai poliisista tehty ”huvitteluprofiili”
- oman identiteettinsä salaaminen palvelun yleistä käyttöä varten
- palvelun kokeilua varten tehty ”testiprofiili”
- muu tuntematon syy

1.6. Alastonkuva/video laitettu nettiin:

Yleistä:

Tulee poliisin tietoon normaalisti tapauksissa, joissa ex-kumppani tekee kiusaa toiselle osapuolelle esimerkiksi laittamalla asiattomia deitti-ilmoituksia nettiin tai jakamalla alastonkuvia kiusaamismielessä. On myös tapauksia, joissa esimerkiksi oppilaat ovat muokanneet alastonkuvaan opettajan pään ja julkaisseet sen netissä.

Rikosnimikkeet:

Yksityiselämää loukkaava tiedon levittäminen: Jos muokkaamaton kuva on yleisesti nähtävillä netissä, täyttää tunnusmerkistön. Jos rajattu vain esimerkiksi Facebookin kaveriryhmälle, pitää asia harkita tapauskohtaisesti. Oleellista on se, että kuva on jaettu useiden saataville, mutta tarkkaa määritelmään henkilöiden lukumäärästä laissa ei ole.

Kunnianloukkaus: Jos kuvaa on muokattu esimerkiksi laittamalla kiusatun henkilön kasvot alastonkuvaan, tulee kyseeseen vain kunnianloukkaus eikä yksityiselämää loukkaava tiedon levittäminen.

Sukupuolisiveellisyyttä loukkaavan lasta esittävän kuvan levittäminen: Jos alastonkuvassa esiintyvä on alle 18-vuotias ja kuva loukkaa sukupuolisiveellisyyttä. Kuvatun ei välttämättä tarvitse olla täysin alasti, että pykälä täyttyy, mutta kuvan täytyy olla seksuaalisviritteinen. Asiayhteys ratkaisee myös paljon. Jos levittää itsestään alastonkuvia ja on alle 18-vuotias, voi myös tämä pykälä tulla kyseeseen, ellei kyseessä ole ”perhealbumimainen” kuva ja teko on tahaton. Se että joku levittää tällaista kuvattavan itsensä nettiin laittamaan kuvaa eteenpäin, on rangaistavaa tahallisenä.

1.7. Kuvan tai videon laittaminen nettiin, jossa ulkopuolisia henkilöitä, joilta ei ole saatu lupaa kuvan julkaisuun

Yleistä:

Netti on täynnä miljoonittain tämänkaltaisia käyttäjän itsensä muista ottamia kuvia, joissa ei ole mitään kunniaa tai yksityiselämää loukkaavaa, mutta kuvan julkaisuun ei ole olemassa kuvassa esiintyvän lupaa. Kuva on yleensä otettu siten että kuvassa esiintyvä on siitä tietoinen, mutta ei ole antanut erikseen mitään lupaa sen julkaisuun. Lähtökohtaisesti jokaisella on oikeus päättää mitä kuvia hänestä julkaistaan ja tietosuojavaltuutetun mukaan aina pitäisi pyrkiä suostumuksen pyytämiseen. Tämä ei kuitenkaan tarkoita sitä, että mikään rikos kyseisessä teossa täytyisi. Pääsääntöisesti kaikki palvelut kieltävät kuvan julkaisemisen palveluissaan ilman kuvissa esiintyvien lupaa, mutta poliisin osalta tämä ei aiheuta toimenpiteitä. Tekijänoikeusrikos voi täytyä niiden osalta, jossa kuvaajalta ei ole lupaa kuvan julkaisuun.

Rikosnimikkeet:

Kunnianloukkaus: Tulee kyseeseen vain tapauksissa, joissa kuva tai video esitetään loukkaavassa mielessä tai asiayhteydessä. Asiallinen video tai kuva ei voi itsessään täyttää kunnianloukkausta, vaikka se rikkookin yleensä palveluntarjoajan omia sääntöjä. Oleellista on siis esitystapa, eikä itse kuva tai video, jos se on muuten asiallinen.

Yksityiselämää loukkaava tiedon levittäminen: Tulee kyseeseen vain tapauksissa, joissa kuvassa on arkaluontoista henkilökohtaista materiaalia. Kuvattava voi esimerkiksi olla harrastamassa seksiä, oksentaa hirveässä humalassa tai olla vaikka poliisien kiinniotettavana. Jos kuva tai video on jaettu vain rajatulle kaveriporukalle

(esim kaverilista Facebookissa) tulee arvioida onko lukumäärä riittävä tunnusmerkistön täyttämiseksi.

Henkilörekisteririkos- tai rikkomus: Henkilötietolain mukaan kuvien julkaisuun tulisi rekisteröidyn suostumus. Käytännössä tämä on kuitenkin mahdotonta ja on hyvin epäselvää eri netin palvelujen osalta, että täyttävätkö ne henkilötietolain mukaisen henkilörekisterin määritelmän. Etenkin kun kyseessä on pelkkä valokuvan julkaiseminen eikä profiilin tekeminen.

Salakatselu: Voi tulla kyseeseen, jos kuva tai video on otettu henkilöstä ilman lupaa kotirauhan suojaamalla alueella, käymälässä, yleisöltä suljetussa tilassa jne. Ei tarvitse nettiin laittamista tunnusmerkistön täyttämiseksi.

1.8. Netissä olevaa halventavaa tai muuten epämääräistä viestiä, kuvaa tai videota jaetaan edelleen netissä

Yleistä:

Jos joku sattuu ajattelemattomuuttaan tai kiusaamismielessä laittamaan kuvan tai videon, joka kiinnostaa muita käyttäjiä, on hyvin yleistä, että sitä kopioidaan ja lisätään erilaisiin palveluihin. Erilaisia tulkintoja voi tuottaa rikosnimikkeiden suhteen se, onko materiaali henkilön itsensä laittamaa. Esimerkkinä vaikka nuoren pojan netissä julkaisema itsetyydytysvideo, kiusaamistarkoituksessa muokatut kuvat tai nuoren tytön kuva, jossa hän on viillellyt käsiään.

Rikosnimikkeet:

Sukupuolisiveellisyyttä loukkaavan (lasta esittävän) kuvan levittäminen

Jos kuvassa tai videossa esiintyy alle 18-vuotias henkilö ja materiaalia on pidettävä sukupuolisiveellisyyttä loukkaavana, täyttyy tämän teon tunnusmerkistö jokaisen levittäjän kohdalla.

Kunnianloukkaus:

Jos jaettu materiaali (kirjoitukset, kuva, videot) itsessään täyttää kunnianloukkauksen tunnusmerkistön, tulee kyseeseen jokaisen jakajan osalta oma itsenäinen kunnianloukkausrikos. Ei siis ole oleellista, vaikka joku muukin olisi jakanut kyseistä materiaalia. Teon täytyminen vaatii kuitenkin tahallisuutta.

Yksityiselämää loukkaava tiedon levittäminen:

Jos materiaali sisältää arkaluontoista tietoa, voi kyseeseen tulla tunnusmerkistön mukainen rikos. Jos asianomistaja itse on laittanut materiaalin nettiin, ei tämä tunnusmerkistö täyty, vaikka se olisi muuten arkaluontoista ja täyttäisi tunnusmerkistön mukaisen rikoksen.

2. Virtuaaliomaisuusrikokset:

2.1. Yleistä

Virtuaaliomaisuusrikoksista eniten poliisia työllistää Habbo Hotel palveluun liittyvät rikokset. Yleisin poliisin virhe on tutkia näitä aineettoman omaisuuden rikoksia näpistyksinä tai varkauksina. Ongelmia rikoksen tunnusmerkistön arvioimisessa tuottaa nykyinen lainsäädäntö. Onko virtuaalinen omaisuus omaa, voisiko sitä verrata käypään valuuttaan ja mitä merkitystä sillä on, missä päin maailmaa olevaan palvelimeen tieto on tallennettu?

2.2. Käyttäjän Habbo Hotel käyttäjätunnukselta viedään virtuaalista omaisuutta palvelussa

Yleistä:

Hyvin yleinen tekotapa on hankkia käyttäjän salasanat jollain haittaohjelmalla, johon käyttäjää pyydetään syöttämään käyttäjätunnus ja salasana katteettomien lupauksien saattelemana. Tämän jälkeen huijari käy tyhjentämässä pelaajan käyttäjätilin virtuaaliomaisuudesta.

Rikosnimikkeet:

Petos: täyttyy aina kun käyttäjätilille on päästy erehdyttämällä tai erehdyttäen hyväksikäyttämällä ja virtuaalista omaisuutta anastettu siten, että se aiheuttaa taloudellista vahinkoa asianomistajalle.

Vahingonteko: voi täytyä, jos tunnukset on saatu muuten luvattomasti kuin erehdyttämällä ja virtuaalista omaisuutta on anastettu. On yleensä vaihtoehtoinen tekemuoto petokselle, joka on huomattavasti yleisempi esiintymismuoto.

Tietomurto: täyttyy aina kun tunnukset on saatu haltuun luvattomasti. Väistyy jos teko täyttää jonkun muun rikoksen tunnusmerkistön josta maksimi vähintään vuosi vankeutta.

Viestintäsalaisuuden loukkaus: Habbo Hotel palvelussa on Minimail-viestipalvelu, jossa käyttäjät voivat lähettää viestejä toisilleen. Pelkästään viestin lähettäjä ja vastaanottaja näkevät viestit ja ne on siten suojattu käyttäjätunnuksen salasanoilla. Jos Minimail-palvelussa on viestejä, rikoksen tunnusmerkistö täyttyy, kun tunnuksia käytetään luvatta. Oleellista ei ole se, onko tekijä lukenut viestejä, vaan se, että hänellä on ollut mahdollisuus päästä niihin käsiksi. Jos käyttäjällä ei ole yhtään viestiä, teko ei täyty. Viestin täytyy olla tallennettuna tai välitettävänä.

Tietoliikenteen häirintä: Jos tekijä poistaa viestejä, joita asianomistaja ei ole ehtinyt saamaan tietoonsa palvelun kautta, tunnusmerkistö täyttyy. Ei ole väliä, onko kyseessä yksityisviesti tai yleisellä kirjoitettu.

Luvaton käyttö: Kyseinen tunnusmerkistö ei välttämättä suoraan täyty käyttäjätunnuksen haltijan osalta, koska tapauksessa ei käytetä hänen konetta tai laitetta (tietokoneaikaa). Lain hengen mukaan sivuston ylläpitäjä on asiassa asianomistaja, koska tekijä käyttää heidän palvelimellaan sijaitsevaa tietokoneaikaa. Tästä on toisenlaisia käytännön esimerkkejä, joissa teko on mennyt läpi käräjäoikeudessa luvattomana käyttönä, koska pelitilin haltijan oletetaan omaavan juuri tuon pelitilin tietokoneaika itsellään. Tästä tosin tulee johtopäätöksenä se, että kaikkia ilmaisia ja mahdollisia netin käyttäjätunnuksia käyttäessä syyllistyisi luvattomaan käyttöön palvelusta riippumatta. Luvaton käyttö kun ei tarvitse taloudellista hyötyä tunnusmerkistön täyttymiseksi.

Näpistys ja varkaus: teko ei täytä kyseisten rikosten tunnusmerkistöjä, koska kyseessä on immateriaalinen, eli aineeton oikeus. Vaikka näitä lainkohtia voidaan käyttää sähköön ja lämmön taloudellisesti hyväksikäytettävien muotojen kohdalla, ei tunnusmerkistöä voi venyttää koskemaan dataa.

Hallinnan loukkaus: hallinnan loukkaus ei voi koskea dataa.

2.3. Käyttäjän virtuaalihahmo anastetaan World of Warcraft pelissä

Yleistä:

World of Warcraft peli on hyvin suosittu virtuaalipeli, jota pelaa yli 100000 suomalaista ja maailmalla miljoonat. Kyseisiä pelihahmoja kehitetään pelaamalla peliä ja on olemassa sivustoja, joissa pelihahmoille on määritelty jopa jotain rahallisia arvoja. Aasiasta löytyy myös palveluja, joissa hahmoja pelataan paremmalle tasolle maksua vastaan. Pelihahmoja myydään esimerkiksi huuto.net sivustolla, vaikka palveluntarjoaja on kieltänyt pelihahmojen kauppaamisen. Sivustolla pelaamisesta maksetaan kuukausimaksu sivuston ylläpitäjälle.

Netissä on erilaisia huijaussivustoja ja jopa käyttäjätilejä on luotu pelkäästään huijausyrityksiä varten. Pelihahmo voi esimerkiksi lähettää viestin palvelun kautta toiselle käyttäjälle ja esiintyä ylläpidon roolissa. Tarkoituksena on tätä kautta saada käyttäjätunnus ja salasana haltuunsa. Käyttäjätilejä otetaan myös käyttöön uudelleen sen jälkeen kun ne on myyty eteenpäin ja ostaja ei ole tajunnut vaihtaa salasanaa.

Suomessa ennakkotapauksena toimii juttu, jossa poliisi tutki pelaajahahmon viemisen vahingontekona ja luvattomana käyttönä. Syyttäjä nosti syytteen, mutta asia sovittiin, koska tekijä maksoi 4000 euroa uhrille korvauksia.

Rikosnimikkeet:

Petos: täyttyy aina kun käyttäjätilille on päästy erehdyttämällä tai erehdystä hyväksikäyttämällä ja virtuaalista omaisuutta anastettu siten, että se aiheuttaa taloudellista vahinkoa asianomistajalle.

Vahingonteko: voi täytyä, jos tunnukset on saatu muuten luvattomasti kuin erehdyttämällä ja virtuaalista omaisuutta on anastettu. On yleensä vaihtoehtoinen tekemuoto petokselle, joka on huomattavasti yleisempi esiintymismuoto.

Luvaton käyttö: luvaton käyttö tulee kyseeseen, koska pelin pelaaminen vaatii kuukausimaksun suorittamisen. Siten voidaan tulkita, että tekijä käyttää pelaajan tietokoneaikaa, vaikka palvelin, jossa tieto on, onkin palveluntarjoajan omistama. Eli jos pelaamisesta ei maksettaisi kuukausimaksua, ei luvaton käyttö välttämättä täytyisi pelaajahahmon omistajan osalta. Muuten ongelma tunnusmerkistön täyttymisessä on hieman samanlainen kuin Habbo Hotel tapauksessa.

Tietomurto: täyttyy jos käyttäjätilin salasanat saatu haltuun jollain haittaohjelmalla tai muulla luvattomalla keinolla. Väistyy jos asiassa täyttyy joku muu rikos, josta rangaistusmaksimi vähintään vuosi vankeutta.

Viestintäsalaisuuden loukkaus: palvelussa on sisäinen postijärjestelmä, jonka kautta voi lähettää virtuaalista omaisuutta ja viestejä. Jos kyseisessä palvelussa on yksityisiä viestejä, teko voi täytyä. Sisäistä postia tosin käytetään harvemmin viestittelyyn, koska palvelusta löytyy myös reaaliaikainen chat. Sen kautta tulee suurin osa palvelun sisäisistä huijausviestirytyksistä. Oleellista ei ole se, onko tekijä lukenut viestejä, vaan se, että hänellä on ollut mahdollisuus päästä niihin käsiksi. Jos käyttäjällä ei ole yhtään viestiä, teko ei täyty. Viesti täytyy siis olla tallennettuna tai välitettävänä.

Tietoliikenteen häirintä: Jos tekijä poistaa viestejä, joita asianomistaja ei ole ehtinyt saamaan tietoonsa palvelun kautta, tunnusmerkistö täyttyy. Ei ole väliä, onko kyseessä yksityisviesti tai yleisellä kirjoitettu.

Näpistys ja varkaus: teko ei täytä kyseisten rikosten tunnusmerkistöjä, koska kyseessä on immateriaalinen, eli aineeton oikeus. Vaikka näitä lainkohtia voidaan käyttää sähkön ja lämmön taloudellisesti hyväksikäytettävien muotojen kohdalla, ei tunnusmerkistöä voi venyttää koskemaan dataa.

3. Koulu-uhka netissä:

3.1. Yleistä

Netissä tapahtuva koulu-uhka voi toteutua monella eri tavalla. Uhka voi tulla esille Messenger-keskusteluissa, julkisilla keskustelupalstoilla tai esim. sähköpostin välityksellä. Netissä voidaan julkaista myös kuva, missä on uhkaava kuvateksti. Rikosnimikkeinä on laitton uhkaus tai Perätön vaarailmoitus. Joskus molemmat nimikkeet täyttyvät.

Rikosnimikkeet:

Laitton uhkaus: täyttyy koulu-uhkaus tapauksissa silloin, kun uhkauksessa yksilöidään tietty- tai tietyt henkilöt. Lisäksi kohteen täytyy tuntea henkensä tai terveytensä konkreettisesti uhatuksi.

Esim. Koulun rehtori tai tietty oppilas/opettaja uhataan netin keskustelupalstalla tulla tappamaan kouluun.

Perätön vaarailmoitus: toteutuu silloin, kun ilmoituksen takia joudutaan tekemään pelastus- tai turvallisuustoimi viranomaisten taholta tai teko aiheuttaa pakokauhua. Teon tunnusmerkistö täyttyy, jos vastaanottaja ei tiedä sitä varmuudella perättömäksi ja että tavanomaisten ohjeiden ja rutiinien mukaan pelastus- tai turvallisuustoimeen olisi edes ryhdytty. Laittomaan uhkaukseen verrattuna erona on se, että perätön vaarailmoitus ei kohdistu yksittäiseen henkilöön vaan johonkin tiettyyn kohteeseen. Esim. kuva yhteisöpalvelussa, jonka kuvatekstissä uhataan tietty koulu räjähtää tiettyyn aikaan. Teko vaatii tahallisuutta ja sitä on välillä vaikea todistaa etenkin nuorten ajattelemattomien hölmöilyviestien perusteella.

4. Netissä tapahtuvat seksuaalirikokset:

4.1. Yleistä

Lapsiin ja nuoriin kohdistuva seksuaalirikollisuus on piilorikollisuutta etenkin virtuaalimaailmassa. Rikokset paljastuvat poliisille yleensä paljastavan tutkinnan kautta, kun yksi uhri on tullut poliisin puheille. Netti on hyväksikäyttäjien paratiisi, koska lukuisien kontaktien luominen on reaaliaikaa helpompaa ja nopeampaa. Netin anonyymi luonne ja poliisin rajallisen tiedonhankintamahdollisuudet alentavat kiinnijäämisriskin lähes olemattomaksi. Tekijän taitava manipulointi ja asianomistajan kokemaa häpeää ovat myös omiaan pitämään rikoksen salassa. Riippuen tekijän tavoitteista, hän saattaa päästä haluamaansa lopputulokseen muutamassa minuutissa tai jopa vuodessa.

Hyväksikäyttäjä hakeutuu lasten ja nuorten käyttämille sivustoille tai keskustelupalstoille, sekä hakee sivustoilta mese- ja sähköpostiosoitteita. Hän hakee tietoisesti ja aktiivisesti potentiaalisia kohteita. Rikokset voivat tapahtua reaaliaikaisesti keskusteluissa ja/tai web-kamerayhteyden kautta, sekä muilla tiedonsiirtotavoilla, kuten sähköpostilla, netin eri palveluissa. Eri palvelut mahdollistavat erilaisia tapoja toimia.

Suosittuja nuorten ”kalastelupaikkoja” ovat esimerkiksi Suomi24-chatit, IRC-Galleria, Kuvake.net, Herutus.net. Usein sivustoilta haetaan messenger- osoitteita ja tekijä pyrkii siirtämään kommunikoinnin sinne. Mesessä ei ole ylläpitoa, keskustelu on kahdenkeskistä ja myös reaaliaikainen videoyhteys on mahdollinen.

Tekijä pystyy painostamaan nuorta jo muutaman keskustelun jälkeen. Hän voi suoraan uhkaavalla sävyllä kertoa nuorelle, että tietää missä hän asuu, mitä koulua käy, mikä auto isällä on jne. Ja jos hän ei netissä suostu toimimaan tekijän haluamalla tavalla, hän joutuu kohtaamaan tekijän reaaliaikaisessa. Kaiken yksityiskohtaisen tiedon tekijä pystyy yleensä poimimaan netistä nuoren käyttämistä palveluista.

Viime aikoina onkin tullut ilmi muutamia tällaisia tapauksia, missä tekijä ei jätä nuorta rauhaan pyynnöistä huolimatta, vaan painostaa jatkuvasti viestein netissä ja puhelimitse.

Usein nuori ei itse tiedosta joutuneensa seksuaalirikoksen uhriksi, kuin vasta siinä vaiheessa, kun on jo tehnyt jotain ”hölmöä”. Tästä tekijä saakin hyvän painostuskeinon lisämateriaalin hankkimiseen tai reaali maailman tapaamiseen painostamiseen. Kiristyskeinona voi olla vaikka uhkaus lähettää uhrista haltuun saatu seksuaalinen kuvamateriaali tai kirjoitukset vanhemmille, tai uhkaamalla julkaista niitä netissä yleisesti tai jossakin palvelussa. Voisiko suurempaa häpeää nuorelle olla, kuin IRC-Gallerian profiilissa tai Facebookin seinällä julkaistu materiaali. Uhri ei tässä vaiheessa osaa ajatella niin järkevästi, että näin toimiessaan tekijä syyllistyy uusiin rikoksiin, vaan uhri ei näe muuta vaihtoehtoa, kuin toimia halutulla tavalla.

Tutkimukset ja käytännön työ ovat osoittaneet, että nuoret eivät kerro pienemmistäkään netissä kohtaamistaan ongelmista aikuisille. Poliisin puheille menemisessä kynnyks on sitäkin korkeampi. Yleensä mitä kauemmin aikaa kuluu, sitä korkeammaksi kynnyks nousee ilmoittaa asiasta poliisille. Mahdollisuus ottaa poliisiin yhteyttä netin kautta, ensin jopa täysin anonyymisti, on madaltanut kynnyksistä kertoa ja keskustella asiasta. Olisikin hyvä, että netissä tapahtuneista pedofiilien lähestymisyhteyksistä ilmoitettaisiin poliisille, vaikka itse ei olisikaan tullut hyväksikäytetyksi. Tekijä on saattanut onnistua jonkun muun kohdalla ja hänellä voi olla jo useita uhreja. Tällaisen yksittäisen ilmoituksen kautta poliisi pääsisi tekijän jäljille ja pystyisi oman paljastavan tutkinnan kautta auttamaan muita uhreja.

Nuorten kyky arvioida netistä saadun tiedon oikeellisuutta on hataraa. He eivät välttämättä sen enempää punnitse esim. profiilin luotettavuutta. Muutama kiva kuva riittää mielenkiinnon heräämiseen. He eivät kiinnitä huomiota profiilin rekisteröitymispäivään, kuvien laatuun/määrään, kavereiden määrään, viestien määrään ja laatuun (VIP-viesti/avoin).. Loppujen lopuksi on aika helppoa luoda kontakti haluamaansa kohteeseen.

4.2. Lapsen seksuaalinen hyväksikäyttö

- lapsen houkuttelemine katsomaan yhdyntää tai pornograafista materiaalia
- masturbointia tai sitä esittävien eleiden näyttäminen
- sukupuolielimien näyttäminen lapselle reaaliaikaisesti tai muulla tavoin
- seksuaalisesti latautuneiden tapahtumien kertominen lapselle
- seksuaalisväritteisten tekstiviestien, sähköpostien, kirjeiden lähettäminen lapselle
- lapsen saaminen toimimaan seksuaalisväritteisellä tavalla vastaajan seurattessa lapsen toimintaa web-kamerassa reaaliaikaisesti
 - o seurataan riisuuntuvaa lasta, alusvaatteita sovittavaa lasta tai pakotetaan pukemaan paljastavat vaatteet
 - o saadaan lapsi masturboimaan tai virtsaamaan
 - o pyydetään lasta piirtämään sukupuolielimiä esittäviä kuvia
 - o pyydetään esiintymään pornografisessa kuvassa

- o tallennetaan reaaliaikainen videoyhteys näistä tapahtumista

Yritys on rangaistava.

4.3. Seksuaalipalvelujen ostaminen nuorelta

Lupaamalla tai antamalla korvauksen alle 18-vuotiaalle saa

- nuoren kiihottamaan tekijää riisuutumalla tai vastaavalla tavalla
- tekemään itselleen seksuaalisesti olennaisen teon, kuten masturboimaan
- katsomaan reaaliaikaisesti tekijän seksuaalista tekoa, kuten masturbointia tai yhdyntää

Yritys on rangaistava.

4.4. Pakottaminen seksuaaliseen tekoon

Uhkaamalla pakottaa lapsen ryhtymään tekoihin, mitkä on lueteltu lapsen seksuaalinen hyväksikäyttö- kohdassa.

Uhkaaminen voi olla jo haltuun saadun materiaalin levittämistä nettiin yleisesti tai esim. asianomistajan Facebook-profiiliin.

Yritys on rangaistava.

4.5. Sukupuolisiveellisyttä loukkaavan lasta esittävän kuvan hallussapito ja levittäminen

Tekijä syyllistyy hallussapitoon ottaessaan vastaan nuoren itsestään lähettämää seksuaalista materiaalia, kuten alastonkuvia, kuvia sukupuolielimestään tai reaaliaikaista kuvaa riisuuntumisesta, itsetyydytyksestä tms. Sekä hallussapito, että levittäminen vaatii tahallisuutta tekijän osalta. Näissä tapauksissa tahallisuuden toteen näyttäminen on yleensä yksinkertaista, koska tekijä on mitä todennäköisimmin useaan kertaan pyytänyt nuorta lähettämään kyseistä materiaalia ja on usein kertonut mitä hän haluaa nuoren kuvassa tekevän.

Levittämisen yritys on rangaistava.

4.6. Sukupuolisiveellisuuden julkinen loukkaaminen

- Säännös on toissijainen. Esimerkiksi sukupuolisiveellisyttä loukkaavan kuvan levittäminen syrjäyttää.

Pykälässä sanotaan ” teko on julkisesti tehty, kun sen voi nähdä ennalta määräämätön joukko ihmisiä..”

Jos henkilö lataa IRC-Gallerian profiiliinsa tai Facebookin seinälle oman masturbointivideosa, syyllistyykö hän rikokseen?

Onko esimerkiksi avoimeen Facebookin profiiliin laitettu materiaali tämän rikoksen tunnusmerkistön täyttävä teko, koska se on ennalta määräämättömän joukon nähtävissä.

Merkitystä lienee myös sillä osaako ihminen odottaa näkevänsä kyseisenlaista materiaalia sivustolla vai pomppaako se silmille odottamatta? Mikäli tämä aiheuttaa katsojassa pahennusta, täyttyykö rikos? On eri asia mennä pornosivuille, kuin nähdä materiaalia sellaisilla sivuilla mihin se ei kuulu.

5. Muita netin rikoksia:

5.1. Julkinen kehottaminen rikokseen

Tulee olla tilanne, jossa joukkotiedotusvälineessä tapahtuva kehottaminen aiheuttaa vaaran että rikos tai sen yritys tehdään, esimerkiksi siten, että joku alkaa valmistella kyseistä rikosta tai muu käyttäytyminen viittaa siihen. Voi täytyä myös jos kehottaminen aiheuttaa järjestyksen ja ylläpidon suhteen turvattomuutta esimerkiksi siten, että kansalaisten kokevat pelkoa ja levottomuutta.

Mikäli kehottaminen johtaa rikokseen tai sen yritykseen, kehottajaan sovelletaan säädöksiä osallisuudesta rikokseen. Jos kehottaminen vain edisti tai vahvisti tekijän jo tekemää rikosentekopäätöstä, tuomitaan avunannosta.

Tunnusmerkitö ei täyty, jos kyseessä on suljettu verkkoyhteisö. Tarkkaa määritelmää ”suljetusta verkkoyhteisöstä” on kuitenkin vaikea määrittää palvelujen erilaisuuden vuoksi. Määritelmän mukaan rikoksen tunnusmerkitö ei täyty esimerkiksi yksityisyysasetuksilla vain kavereille rajatulla Facebookin tilapäivityksellä tai IRC-Gallerian suljetussa yhteisössä kirjoitetulla viestillä. Molemmissa voi olla sadoittain ihmisiä vastaanottajina, mutta lainkohdassa ei ole poikkeuksia ihmisten lukumäärän suhteen.

Viestien näkeminen voi vaatia palveluun kirjautumisen, joten sinänsä silloinkin on kyse suljetusta verkkoyhteisöstä. Jos kaikilla kirjautuneilla on kuitenkin mahdollisuus lukea avoimesti tekstit, ei sitä voida pitää pykälän tarkoittamana suljettuna yhteisönä, koska määräämätön väkijoukko kuitenkin pystyy kirjautumaan palveluun. Avoimilla keskustelupalstoilla edellytykset täytyvät aina.

5.2. Kiihottaminen kansanryhmää vastaan

Netissä levittää yleisölle lausuntoja tai muita tiedonantoja, joissa uhataan, panetellaan tai solvataan jotain kansanryhmää. Asiallinen mielipiteen ilmaiseminen ei täytä rikoksen tunnusmerkitöä, vaikka se voisi jotain lain tarkoittamaa vähemmistöä tai kansanryhmää ärsyttääkin. Teon täytyminen vaatii tekijältä pyrkimystä saada aikaan toisissa samanlainen halveksunta ryhmää vastaan kuin hänellä itselläänkin on. Muuten kyse on kunnianloukkauksesta.

Kyseessä ihmisoikeusloukkaus, joka kohdistuu yleensä rotuun, uskontoon tai muuhun vähemmistöryhmään. Esimerkkeinä yleisimmistä toimii muihin kuin valkoihoisiin, romaneihin ja somaleihin kohdistunut rasistinen propaganda. Myös juutalaisiin ja muslimeihin kohdistunut propaganda on yleistä.

Panettelun tapoja ovat herjaustyypiset väitteet, että jonkun kansanryhmän väitetään perättömästi syyllistyneen rikoksiin tai niihin rinnastettaviin halveksuttaviin tekoihin. Solvausten osalta on kyse totuudenmukaisista väitteistä ja niiden esittäjällä on ollut loukkaamistarkoitus. Eli totuudenmukaisten väitteiden esittäminenkin voi olla rikos, jos sen tekee selkeästi loukkaamistarkoituksessa.

Tunnusmerkitö ei täyty jos tiedotustoiminta on seuran tai yhdistyksen sisäistä ja yksityisluontoista tiedottamista. Sillä poikkeuksella, että ryhmään ei kuulu suurta määrää ihmisiä. Siten suljettu nettiyhteisö, jossa on muutamia jäseniä, ei täytä rikoksen tunnusmerkitöä. Tällaisia suljettuja yhteisöjä voi olla esimerkiksi toiselta käyttäjältä kutsun tai hyväksynnän edellyttävät IRC-Gallerian yhteisöt ja Facebookin ryhmät. Avoimella netin keskustelupalstalla teon tunnusmerkitö täytyy tältä osin aina.

Tekotapa täyttyy netissä riippumatta siitä missä muodossa teko on tehty. Kuvat, kirjoitukset ja erilaiset videot voivat siis täyttää rikoksen tunnusmerkistön. Teko täyttyy myös niiden henkilöiden osalta, jotka toimittavat jo julkaistua materiaalia eteenpäin. Jopa pelkän sitaatin julkaiseminen voi täyttää teon tunnusmerkistön